

ماموستا ناصري سوبحاني

نويز

منندي اقرا الشافعي

حەقيقەت و حىكمەتەكانى

www.ahlamontada.com

زنجيره يەرھەمەدەكانى ماموستا ناصري سوبحاني

دەزگاتى يەرھەم بۇ بلاوگىر دىنمودى يەرھەمەكانى سوبحاني

جاسى سەيپەم ۱۹۳۹ تەك ۲۰۱۳

بۆدبەزاندنی چۆرەها کتیب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

تەسبیل انواع الکتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەراي داتلود کتایبای مختلف مراجعە: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

حقیقت و حکمه ته کانی

بۇيالاۋ كۆندە ۋەي بەرھەمە كاتى سويىخانى

نووسینی: م. ناصری سوېحانی

چاپ و دیزاین: ناومندی راگه یاندنی ئارا

نۆبەى ھاپ: سىيەم - ۲۰۱۳

له بهر پوه بهر ایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه گان

ژماره ۴۹۵ ی سالی ۲۰۰۶ ی پیچ دراوه

پیشہ کی چابی سیّہ م

نہ م نامیلکہ کورت و پوخت و بہ پیتہ، بہ شیّکہ لہ
کتیبہ پر بہرہ کہ تہ کہی (بہ ندایہ تی)، لہ سالی ۲۰۰۷ دا
چاپی یہ کہ می کراو، لہ ماوہی کہ متر لہ سالیّک چاپی
دوہہ میشی کراو، نسخہ ی لہ سالی ۲۰۰۸ وہ لہ بازاردا
نہ ما.

نیمہ لہ دہ زگای بہرہ م لہ بہر نہوہی بہر دہ وام
کتیبی (بہ ندایہ تی) مان چاپ دہ کردہ وہ، نہ م
نامیلکہ یہ مان بہ پیویست نہ بینی، بہ لام دواتر دہر کہوت
لاوان - بہ تاییہ تی قوتا بییہ بہ نیمان و دلگہ رمہ کانی
زانکو و پہ یمانگاو نامادہ ییہ کان - بہر دہ وام داوی
دہ کەن، بویہ نہ م چاپی سیّہ مہ یشمان خستہ وہ
بہر دہستی تامہ زرو یانی نویژ.

خوینہ رانی خو شہ ویست! نہ م نامیلکہ یہ توشہ ی
گیان و، پرنیشاندہری چوونہ حزووری خواہ. تہ نہا بو

لاوان یان ئەو کەسانە نییه تازە فیڤری نوێژ دەبن،
نەخێر، بۆ هەموومانە، هەموو ئەوانە ی بەلێنی
بەندایەتیمان بە خودا داوه.

مامۆستا ناسر لەم نامیلکەیەدا فێرمان دەکات
چۆن پیشوازی لە نوێژەکانمان بکەین، کە دەستیشان
کرد بە نوێژ چۆن دەست پێ بکەین و، چۆن تێی
بکەین. کەواتە وانەو بیرخەرەوێکی چاکە بۆ
هەموومان.

بە هیوای گەیاندنی بە هەموو خوشەوێستان

دەزگای بەرھەم

زستانی ۲۰۱۳

پیشہ کی چابی یہ کہم و دووہمی

دمزگای بہرہم

نویژ یہ کہم پایہی سہرہ کی ئیسلامہ، پیناسی
پاستیتی موسولمان بوونی مروّفہ، ریگا و ہوکاری
پہیوہندی بہستنی پوژانہی نیوان عہد و
پہرہردگارہ، ہل و فرستہی لہ خوا پارانہوہو
گہیاندنی داواکاریہ گرنگہکانی مروّفہ بہخوای خاوەن
و بہ دەسلالت، ہرہوہا ویستگہی نویکردنہوہی
دروشمی بہندایہتی و (دوپاتکردنہوہی پەرستش) و
(پشت بہخوا بہستن)...

ماموستا ناصری سوبجانی یہکیکہ لہو زانا
بلیمتانہی لہ ژبانی پوژانہی خویدا ئەم واتایانہی لہ
نویژہکانیدا بہرجہستہکردبوو، بویہ لہ نووسین و
وانہکانیشیدا سہرکہوتوانہ دەیتوانی قسہ لہسەر نویژ
بکات و، لہ کہنار (حوکمہکان)یدا، زۆربہ جوانی
(حیکمہتہکان)یشی باس بکات... ئەم نامیلکہیہی لہ

بهردهستی خوینهری به پێزدایه به شیکی سه رهکیه له
 کتێبه ناوازه که ی (به ندایه تی) - له سه ر داوای هه ندی له
 لاوانی دلسۆز - به جیا له شیوه ی ئه م نامیلکه یه دا
 ده یخه ی نه بهردهستی تامه زوویانی خواناسی، تا
 به زیوه ری وته و اتا جوانه کانی پرۆسه ی نوێژو چوونه
 میحرابی به ندایه تی، خویان بخه ملێن و، په یمانی
 به ندایه تی پاسته قینه - که پێگای سه ره به رزی
 پاسته قینه یه - له گه ل خوای خویان نوێ بکه نه وه ..
 به هیوای ئه وه ی دل و میشکیان هاوه لی خویندنه وه بی
 و، وه ک ناوازه ترین دیاری بیده نه ده سه ته
 هاوه لانیشیان.

ده زگای به ره م

پایزی ۲۰۰۷

پوخته يه ك دهر باره ی
حه قیقه متی نو یژ و حیکمه ته گانی

گه وره ترین کرده وه یه ك ئینسانی موسولمان ده بیئ
ئه نجامی بدا (نو یژ) ه. عیباده ت و به نده یی مانای
ئه وه یه ئینسان له زیانیدا بۆ ئه وه ی به ره و پیگه یشتن
بروا، بۆ ئه وه ی ئیسلأحی خۆی بکا، ده بیئ به پیی
فرمانی خوا له نیعمه ت و ئیمكاناتی بۆی ئاماده
کردوه ئیستیفاده بکا..

ئینسانیش کاتی که خۆی ناسی و زانی مه خلوقیکه
ئاماده یی هه یه بۆ ئه وه ی ئیسلأح بیئ و بچی به ره و
ته و او بوون. هه روه ها زانیشی که ئاسمانه کان و زه وی و
ئه وه ی تیا یاندا یه هه مووی نیعمه ت و ئیمكاناتن،
له به رده ستیا دانراون، بۆ ئه وه ی که لکیان لی وه رگری
بۆ ئه و کاره، واته: خوا ئه ناسی به وه که (رحمن و
رحیم) ه، میهره بانه، هه میشه ش ره حم ئه کا به

بەندەکانی خۆی، ئەوەی که پێویستیانه بۆیان ئاماده ئەکا، ئەوەی کۆسپ و گزەشە لەسەر رێیان لای ئەبای. دیاره بێهودە ئەم کاره ناکا، ئەوه که ئینسانی دروست کردووه، بۆ ئەوهی بهرەو که مال بپوا، ئەو ئیمکاناتهشی له بهردهستیا قه رارداو، تەنها هەر ئەوه نیه، حەتمەن رۆژیکیشی داناوه بۆ ئەوهی له ئینسان پرسیار بکا: که چی کردووه و چی نه کردووه؟

که وابوو خوای گه وره خاوهنی دواپۆزیشه، خاوهنی رۆژیکه ئینسان جهزای کردهوهی خۆی وه رنه گرێته وه. کاتیک خوا ئاوا ناسرا که (رحمن) و (رحیم) و (مالک یوم الدین)ه، ئیتر ده روونی ئینسان - ئەو ئینسانە ی ئاوا ئەیناسی - پڕ ئەبی له (ئومید) و له (ترس) به رامبه ر خوای گه وره . ئەوهش هەڵی ئەنی بۆ ئەوهی په یمانی به ندهیی له گه ل خوا بیه ستی، بۆیه ئیتر روو ده کاته خوای خۆی و ده لی: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ .. دیاره له بهر ئەوهی که ناتوانی به ک هه نگاو به بێ کۆمه کی ئەو هه لگرێ، داوای کۆمه کیشی لی ئەکا، په نای پی ئەباو هاواری لی ئەکا، که بیّت به هاواریه وه کۆمه کی بکا،

بۆ ئۇ ۋەي بىتوانى عىبادەت و بەندەيى بكا، بۆيە پاش
ئۇ ۋە دەلى: ﴿وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾.

جا لە بەرئە ۋەي ئىنسان سەرى لى نە شىۋى لە ھاوار
کردن و داۋاي كۆمەك كردنا، لە بەرئە ۋەي ھەركەس بە
مەيلى خۆي رىگايەك بۆ خۆي ھەلنە بىزىرى، يەككى بە
ھەلسانە ۋە، يەككى بە دانىشتن، يەككى بە پاكردن، يەككى
بە خولان بە دەۋرى خۇيا، يەككى بە مات بوون، يەككى
بە قال كردن، ھەركەس بە جۆرى دەست نەكا بە
ھاوار كردن و داۋاي كۆمەك كردن، بۆ ئۇ ۋەي ئۇ ۋە
روونەدا، خوا خۆي بە پرەحمەتى خۆي، باشترین
چەشنى دوعا و پارانە ۋە ھاوار كردنى بۆ ئىنسان ديارى
كردوۋە، رۆشنى كردۆتە ۋە كە چ جۆرە ھاوار كردن و
دوعا كردن و پارانە ۋە يەك لە گشت جۆرەكانى تر
باشترە، واجبى كردوۋە لە سەر ئىنسان كە ئاوا
بىپايتە ۋە، ئۇ ۋە پارانە ۋە يەش كە لە ھەرچى دوعا و
پارانە ۋەي ترە باشترە، نوپۆرە.

نویژ عه ره بیه که ی (صلاة) ه . (صلاة) به واتای
 دوعاو پارانه وهیه، داوای شتی باشکردن، له خوا کۆمه ک
 خواستن، بۆ ئه وهی کۆسپ و گرفت له سه ر پئی لا بیا .
 کاتی ئینسان بریار ئه دا ریگای به نده یی خوا،
 ریگای ئیمان و عه مه لی صالح، بگریته بهر، چاره ی نیه
 غه یری ئه وهی له خوا داوای کۆمه ک بکا، جا خوا خۆی
 فه رموویه تی به و جوړه داوای کۆمه کم لی بکه ن (نویژ
 بکه ن).

جا له بهر ئه وهی به نده یی و عیبادت به دوعاو
 پارانه وهیه، له بهر ئه وه یه که م کرده وه یه ک که ئینسانی
 (مؤمن) ئه بێ ئه نجامی بدا نویژه .. بۆیه هه میشه له
 هه موو کتێبه کانی خوای گه وړه دا، له زه مانێ هه موو
 پیغه مبه ره کانی خوادا (عليهم صلوات الله وبرکاته)،
 نویژ فه رزو واجب بووه له سه ر موئینه کان .

ئیترا له هه ر زه مانیکه چۆن بووه ؟ ئه وه گرنگ نیه،
 به لام ئه وه نده یه قینه قورئان باسی ئه کا که له هه موو
 ده ورو زه مانیکه نویژ هه بووه، هه ر به و بۆنه یشه وه
 له سه ره تای ئه و زه مانه وه که قورئان هاته خواره وه -

هەر له (مهككه) دا - دهستوری نوێژکردنیش هاته
خوارهوه و فهزركرا لهسهر پێغه مبهري خوا و لهسهر
موئمينهكان كه نوێژ بكهن

ئهبهته نه بهو شيوهيه كه ئيستا هيه، ئههه دواتر
واي لي هاتوو بهلام له پيشا دوعاو پارانهوه نوێژ
به چهند چهشنو شيوهيه كه ههبووه، هەر له سههرتاي
دهعوت و بانگ كردن بۆ ريگهي خواره، پێغه مبهري
خوا خهريكي نوێژو دوعاو پارانهوه بووه..

شتيكي زۆر روونه نوێژ - كه دوعايه - لازمه و
پيويسته بهر له هەر كردهوه و كاريكي تر نه نجام
بدری بهبێ نوێژ ئينسان ناتواني ريگاي بهندهيي
خوا بگري

له بهر ئهوه پيويسته لهسهر موسوڵمان دواي
ئهو هه ئيمان و باوهري دروست بوو - وهك باس كرا -
دواي ئهوه كه ئهيهوي دهست بكات به ئه نجام داني
كردهوه چاكهكان، پيويسته لهسهر پيش له هه موو
شت بزاني نوێژ چيه؟ پاشان نوێژ بكا، هەر له
ئيستايشهوه بلتين كه نوێژك نوێژه ئينسان لي حالي

بئو بزانی چی ئەکا؟ چی دەلێ؟ بەبێ لیحالی بوون و
 بەبێ دەرکردنی مانای نوێژ، کەلکی وای لی ناباو
 ئیستیفادەی وای لی ناکا، بەداخەوێ ئەو کردەوێ
 گەورەیی، ئەو شتە گرنگە، زۆربەی موسولمانان بەبێ
 ئەوێ فەهمی ماناکەیی بکەن، بەبێ ئەوێ بزانی
 چیە؟ ئەنجامی ئەدەن. بۆیە زۆر ئیستیفادەی نەبوو و
 نیەتی.. کەسی وا هەیە هەشتا ساڵە نوێژ ئەکا بەلام
 ئەخلاق و خوورەو شتە نالەبارەکانی هەر ماون، هەر
 بەو شەوێ ئەمرێ.. کە ئەگەر نوێژی بە دەروێ
 فەهەوێ بکردایە، بیزانیایە چی ئەکا، حەتمەن ئاوا نە
 ئەبوو.. خوا ئەفەرموێ:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ واتە: بە
 دانیایی نوێژ ئینسان مەنە ئەکا و ئەیگێرێتەوێ
 لە هەر شتێ کە ناپەسەندەو مۆنکەر و دەرکردارەوێ.

دەوێ کەسانی کە زۆر زۆر نوێژ ئەکەن و دوا
 ئەویش هەر کردەوێ ناپەسەند ئەنجام ئەدەن،
 دیارە ئەو نوێژە کە یان نوێژ نەبوو. پێویستە لەسەر
 هەر موسولمانێ کە ئەتوانی ئەم راستییە روشن

کاته وه بۆ خه لکی، مانای نوێژیان پێبگهیه نئ، بۆیان
باس بکا.

باس بکا که (قیام) و وهستان له حزوری خوادا
بۆچییه؟ (رکوع) و چه مینه وه بۆچییه؟ (سجود) و
کړنوش بردن بۆچییه؟ (دانیشن) له ته شه هوددا
بۆچییه؟ سوره تی فاتحه بۆ ئه خوینری؟ مانای
چییه؟ (تحيات) بۆ ئه خوینری و مانای چییه؟
ههروه ها هه رشتیکی تر که له نوێژدا ئه نجام ئه درئ،
چییه و بۆچییه؟ فهرزه له سه ره ره موسولمانیکیش
پیش له هه رشتیکی تر هه ولّ بدا بۆ ئه وهی مانای نوێژ
فیڕ ببی و، بزانی نوێژ چیه؟ به زانینه وه نوێژ ئه نجام
بدا.. ئه وانهش که منالیان هه یه و ئه یانه وی مناله کانیا
فیڕی نوێژ ببن، با ئه وه بزانی که واجبه له سه ریان له
پیشا نوێژه که یان پێ فیڕ بکه ن، مانای نوێژه که،
هه قیقه تی نوێژه که. جا ئه و کاته پێیان بلین نوێژ
بکه ن، ئه گه ر به دوو سالی ش فیڕی مانای نوێژه که
بووه با بکه ویته دواوه ئه وسا نوێژ بکا..

خواتنه فرموي: له کاتيکا هه واستان جه م نيه و
هوشتان به خوتانه وه نيه، نارائن ته گه ر نويز بکه ن چي
ته لئن، هه قتان نيه نزيکی نويز بکه ونه وه:
﴿لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا
تَقُولُونَ﴾. عالمه کان له ته فسیره کانيندا باسيان
کردوه: ته مه بؤ نه وه يه هه رکه سيک له حاله تيکا بي
که هوشي به لای نويزه که وه و به لای نه و شتانه وه له
نويزه که يا نه يانکا و نه يانلي، نه بي، نيجازه ي نيه
نزيکی نويز بکه ويته وه .. چ که سي که مه ستي شه راب
بي، چ که سيکی تر که هه واسی جه م نه بي و، هوشي
له سه رخوي نه بي .. هه رچونيك بي ته نها له کاتيکا
جائيزه و دروسته نينسان نزيکی نويز بکه ويته وه، که
هوشي به خويه وه بي، بزاني چي نه کاو چي نه لي.
دياره که سي ماناي نويزه که نه زاني له مه ستيش
خراپتره ..

حالی ئینسان و حەقیقەتی نوێژ:

جا با باس لەوە بکەین کە حەقیقەتی ئەوشتانە ی
لە نوێژدا ئەنجام ئەدرێن چین و چۆن؟ ئینسان ئەبێ
بە چ حالیکەوە خەریکی نوێژکردن بێ ؟

ئەوە بەرەبەیانە، فەجر بوو، نوێژی بەیانی هاتۆتە
پێشەو، قەرارە ئینسان بەوێ زانیبێت کە رۆژ
دەستی پێ کردوو، لەخەو خەبەری بووبێتەو.. کە
لەخەو خەبەری بوو ئەبێ بیری ئەو بکاتەو ئەو
رۆژیکی تر دەستی پێ کرد، ئەم ئینسانە کە بەندە ی
خوایە دەبێ ئەمڕۆیش وە ک رۆژانی تر بەندە یی بۆ خوا
بکا، یا ئەگەر یەکەم رۆژی بەندە یی بە دەبێ دەستی
پێ بکا و خەریکی عیبادەت و ئیتاعەت و فەمانبەرداری
خوا بێ.. ئا ئەو یەکەم شتیکە کە دەبێ بە دلی
ئینسانا بێت، کاتی کە خەبەری دەبێتەو و لەخەو
هەڵدەستی.

دیارە ئەم بەندە یی و ئیتاعەتە بەبێ پارانەو و دوعا
ناکرێ، بۆیە دەبێ بە شوێن ئەو دا زوولە بیری
ئەو دا بێ کە بپوا لە خوا بپاریتەو، دوعا بکات، نوێژ

بکات، که خوا کۆمه کی بکات بۆ ئه وهی بتوانی
به ندهی بکات..

جا هه لئه سێ و ئه پوا.. به لام نهك هه روا به شل و
شیواوی، به بی ئاماده نه کردنی دیمه نی دهره وهی، یان
ئاماده یی دهره ونیی. نه خیر، ئه بی پوا نه گه ر
پیسیه کی پێوه یه لای بیا، خۆی پاک بکاته وه و
لیباسی جوان بکاته به ری. جێهك که قه راره
به سه ری وه نوێژ بکا پاک و ته میز بی، هه روه ها چۆن
ئینسان ئه پواته مه جلیسیك، نایه ویت له و مه جلیسه دا
ناموخته ره م بێت و خه لك به چاوی سووك ته ماشای
بکه ن، ده ستێك ئه هێنێ به سه روو رووی خۆیا و ده م و
چاوی ئه شواو، خۆی پاكوخاوی ئه كا..

بۆ نوێژیش ئه بی پوا ده م و چاوی بشوا،
ده سه گانی تا ئه نیشکی بشوا، ده ستی بکیشی
به سه ریا، سه ری نه گه ر تۆزو شتی پێوه یه به و ده ست
به سه را کێشانه پاکی بکاته وه.. پێیه گانی تا قاپکی
بشوا، دواي ئه وه پوا پوو بکاته ئه و ماله ی خواي
گه ربه له زه ویدا قه راره و ده ستوری داوه که بینا بکری

بۆي، ئەو ۋەك پايتەختى خۇاى گەرەيە لەسەر
 زەۋى، چۈنكى خۇا حاكم و فرمانرەۋاى ئىنسانە،
 ئەۋەش پايتەختەكەيە، جا ئەگەر ئىنسان ناتوانى
 لەگەل خۇاى خۇيدا روۋبەروۋ بىي - چۈنكى نايىبىنى و
 ئەۋ ۋەك حاكمىك لە حاكمانى بەشەرى نىيە - با روۋ
 بىكاتە ئەۋ مائە - روۋ بىكاتە ئەۋ پايتەختە، ھەر ۋەك
 چۈن ئەۋانەى وا بەندەى حاكمەكانن روۋ ئەكەنە
 پايتەختەكانيان و ئەيانكەنە قىبىلەى دلى خۇيان .. (بلا
 تشبىيە، والله المثل الأعلى).

با ئىنسانى كە بەندەى خۇايە روۋ بىكاتە پايتەختى
 خۇاى گەرە - كە كەعبەيە و وا لە مەككەدا - روۋ بە
 ئەۋى بوەستى. جا ھەركات كاتى نوپۇز ھاتە پىشەۋە و
 خۇى ئامادە كرد، بە دەست و دەم و چاۋ شۆردنەكەى
 - بە دەست نوپۇز گرتنى - و پاش كردنە بەرى پۇشاكى
 جوان و پاك و، پاكبۈۋنى لاشە و جل و بەرگ و جىيى
 نوپۇزەكەى، ئەۋجا روۋى ئەكاتە كەعبە و مائەكەى خۇا،
 بە و جۆرە ھەم روۋى دەرەۋەى و ھەم ناۋەۋەى ئامادە
 دەبى بۇ ئەۋەى دەست بىكات بە نوپۇز كردن.

مانای حەقیقی (الله اکبر)

دیاره گومپایی و ئینحرافی زۆریک له خەڵک ئەوێه
که غەیری خویان کردووه به فرمانپه‌واو فریادپه‌سی
خۆیان، ئەوێش که ئه‌بێ به‌ کۆسپ له‌ سه‌ر ریی
ئینسانا و ناهێلی به‌نده‌یی موخڵیسانه‌ی خوا بکا، ئەو
فرمانپه‌واو ده‌سه‌لاتداره‌ زالمانه‌ن. هه‌روه‌ها ئەوانه‌ی
وا سه‌ر له‌ خەڵک ئەشیوین و، خۆیان ئەکه‌ن به‌
واسیته‌ و هه‌سیله‌ له‌ به‌ینی خەڵک و خوادا، جا بۆ ئەو
که ئینسان له‌ ده‌ست ئەوانه‌ رزگاری ببێ، ئه‌بێ به‌یادی
خواوه‌ ده‌ست پێ بکا، به‌ سکاڵا و دوعا و نوێژکردن.
چۆن؟

سه‌ره‌تا بیرێ ئەوه‌ بکاته‌وه‌ ئەم خەڵکه‌ی وا
سه‌ریان لێ شیواوه‌ ئەچن به‌نده‌یی بۆ ئەو تاغوت و
حاکمه‌ زالمانه‌ ئەکه‌ن، ئەوانه‌ی سه‌ریان لێ شیواندوون،
ئهمانه‌ کردوویان به‌ فریادپه‌سی خۆیان، له‌وانه‌ی وا
درۆزن و به‌ناحه‌ق خۆیان ئەکه‌ن به‌ واسیته‌ له‌ به‌ینی

خه لک و خوادا. بیری ئه وه بکاته وه خه لکی وا ئه زانن
 ئه مانه ده سه لات و گه وره یی به کیان هیه به یه
 که وتوونه ته شوینیان.

ده ی نه میش که رووی کرده خوا بیری ئه وه
 ئه کاته وه که خوا گه وره تره له وانه، گه وره تره له
 هه رچی حاکم و ده سه لاتداره، گه وره تره له هه رکه سیك
 خه لکی وا ئه زانن ده سه لاتیکه هیه به فه رزی
 ئه وه میش که سیکی تر غه بیری خوا ده سه لاتی بیی - خو
 خوا ده سه لاتدارترو گه وره تره، بیری ئه مه ئه کاته وه،
 ئیتر ئه وان له به رچاوی ئه که ون، له به رچاوی ون ئه بن و
 هه ر خواجه که حازره و رووی دلی هه ر له و ئه بی، هه موو
 شتیکی جی هیشتوووه و رووی کردۆته خوا. جا ئیتر
 ناماده یه بو ئه وه ی نوێژ بکاو بپارێته وه، وه ک
 ئه فه رموی: ﴿وَذَكِّرْهُمْ بِرَبِّهِمْ فَصَلُّوا﴾ ئه م ئایه ته به یانی
 خوشبه ختی که سی ئه کا دوا ی ئه وه که هه ره که تی
 کردوو به ره و که مال و عه زمی گرتوو ره یگای به نده یی
 خوا بگری ئیمانی هیناوه، پاش ئه وه یادی خوا ئه کا،
 جا ده ست ده کات به دوعا کردن و پاپانه وه و نوێژ

کردن، سهره تا ئه‌لێ: (الله أكبر)، بیرى ئه‌وه ئه‌کاته‌وه
 ئه‌بێ نوێژێک بکا (نوێژێ فەرزی ئه‌و به‌یانێ به‌ وه‌ک
 نمونه). ئه‌لێ: (الله أكبر) خوا گه‌وره‌تره، ئه‌گه‌ر
 حاکمێک، ده‌سه‌لاتدارێک گه‌وره‌ بێ، هه‌رچی بێت، خۆ
 خوا گه‌وره‌تره. که‌وابوو هه‌ر حاکم و ده‌سه‌لاتدارێکی تر
 ئه‌بێ ون ببێت و له‌ دڵ ده‌رکری، چونکه‌ وه‌ختی خوا
 گه‌وره‌تره ئه‌بێ ئینسان هه‌ر رووی دلی له‌و بێت.

دواى ئه‌وه که‌ وتی: (الله أكبر) خوا گه‌وره‌تره،
 ئینجا ده‌ست ئه‌کا به‌ دوعاو سکالا.. دیاره‌ بۆ ئه‌وه‌ی
 به‌شیوه‌ی باشتەر دوعاو سکالا بکا، خوا خۆی چه‌ند
 که‌لیمه‌یه‌کی داناوه‌ تا ئینسان به‌وانه‌ دوعا بکا، که‌
 بریتى به‌ له‌و سوره‌ی (فاتحه)یه‌ی مه‌شه‌هوره‌ و مه‌موو
 که‌س خه‌به‌ری لێی هه‌یه، له‌: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
 الرَّحِيمِ﴾ تا ئه‌گاته‌ ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا
 الضَّالِّينَ﴾. ئا ئه‌وه‌ گه‌وره‌ترین دوعایه‌که‌ خۆی له‌
 قورئانا ناردوویه‌تی بۆ ئه‌وه‌ی به‌نده‌کانی به‌وه‌ دوعا
 بکه‌ن و بپارێنه‌وه‌ و سکالا بکه‌ن .. له‌وه‌ش گه‌وره‌ترو
 باشتەر ئینسان ناتوانی دوعا بکا..

کورتەیه ک له مانای سورەتی (الْقَاتِحَةِ)

جا له بەر ئەو هی بە قورئان خویندن دەست پێ
ئەکا، پێش لەو ئەبێ نوێژخوین پەنا بە خوا بیا
لە دەست هەر شەیتان و هەر کۆسپێک، تا بتوانی بە
جوانی سکاڵا و دوعاکی بکا. کە سانیک کە خویندەوارن
شتی تر هەیه کە پێش لە ﴿أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ﴾ بیلێن، کە سوننەتە و ئەگەر کەسێک ئەو هەش
نەلێت قەیناکا، بەلام ئەو وە واجبە کە لە دڵەو رووی
کردبێتە خوا، هەر وە کەسێک ئەپوا بۆ سەفەرێک ئێتر
هەر بیرێ وای بەلای سەفەرە کەو و، لە هەموو شتێکی
تر - لە مال و لە منال و لە هەموو کەس - غافلە، چونکە
ئەپوا بۆ سەفەر، نوێژخوینیش ئەبێ ئاوا رووی هەر لە
خوا بێ، لە هەموو شتێکی تر روو وەر ئەگێڕێ. جا
دەست پێ ئەکا و ئەلێ: ﴿أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ﴾ واتە: پەنا ئەبەم بە (الله) لە شەیتانێک کە لە

ره حمه تی خوا ده رکراوه و دوور خراوه ته وه. جا لیتره دا
 مه به ست ته نها شه ی تانه گه وره که - واته (إبلیس) -
 نیه. به لکو هر مه خلوقیک موزاحیمی ئینسان بی،
 نه هیلی ئینسان به نده یی خوا بکا، نه هیلی ئینسان به
 جوانی دوعا و سکا لاو نویژ بکا، نه وه شه ی تانه و دووره
 له ره حمه تی خوا. جا کاتی ئینسان په نا نه با به خوا
 نیتر نه جاتی نه بی له ده ست نه وانه ..

جا په که په که نه م که لیمانه نه وترین، نه بی له
 مانا که یان وردبینه وه، هر که سی که نویژ نه کاو هر
 که لیمه به که له مانه نه لی نه بی مه عناکه ی بیت به دلایا ..
 ﴿اعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ په نا نه به م به (الله)
 له شه ی تانی که له ره حمه تی خوا دوور خراوه ته وه.

کاتیک نه مه ی وت مه عناکه ی بیت به دلایا، جا نه که ر
 نه یتوانی له گه ل وتنی که لیمه که مه عناکه ی بی به دلایا،
 دوی نه وه توژی بو یستی و بیر له مه عناکه ی بکاته وه.
 دوی نه وه نه لی :

﴿بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ﴾ بو نه ویش توژی
 نه وه ستی، مه عناکه ی دیت به دلایا، جا نه پروات بو

که لیمه‌ی دوا‌یی .. هه‌روه‌ها تا ئه‌وه‌نده‌ی مه‌عنا‌ی
 که لیمه‌کان له دڵیدا جیگیر ئه‌بێ .. دوا‌ی ئه‌وه ئیتر
 ئه‌توانی هه‌رله‌و کاته‌دا که که لیمه‌که دیت به زمانیا،
 مه‌عناکه‌یش بێت به دڵیا.

بۆ که سێکیش که ئیمامه‌ت بکات، باشت‌ر ئه‌وه‌یه له
 جێی ئه‌وه (أعوذ بالله) بڵێ (نعوذ بالله) بڵیت، واته‌:
 هه‌موومان په‌نا ئه‌به‌ین به (الله) له شه‌یتانی ره‌جم کراو
 و دوورخراوه له ره‌حمه‌تی خوا..

دوا‌ی ئه‌وه ده‌ست ئه‌کا به خوێندنی سوره‌ی
 فاتحه‌. دیاره ئینسان هه‌رکارێک ئه‌کا ئه‌بێ به
 کۆمه‌کی خوا بیکا، خوێندنی سوره‌ی فاتحه‌یش
 کارێکه، ئه‌بێ ئینسان به کۆمه‌کی خوا بیکا، مه‌علومه
 ئینسان نه‌ سوودیکی ده‌ست ئه‌که‌وێ، نه‌ له زه‌ره‌رو
 زیانی نه‌ جاتی ئه‌بێ، ئه‌گه‌ر خوا کۆمه‌کی نه‌کات..

جا که ئه‌یه‌وێ لێره‌دا سوودو نه‌فعیکی ده‌ست
 که‌وێ، له زه‌ره‌رو زیان دوورکه‌وێته‌وه، ئه‌بێ له خوا
 داوا‌ی کۆمه‌ک بکا، بۆیه ئه‌بێ له سه‌ره‌تاوه بڵێ: بِسْمِ

اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ: به ناوی (الله)، میهره بانی به ره حم،
دهست نه که م به خویندنی نه سورته ..

پیشتر وتمان: (رحمان) واته نه وهی خوا هه موو
زاتی ره حمه ت و میهره بانی یه. (رحیم) یش واته:
هه میشه خه ریکی ره حم کردن و سوودگه یاندنه به
خه لک و، زهره رو زیان له سه ریگایان لا ده با.

جا که نه لئ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ یادی نه و
خوایه نه کاته وه که هه رچی ره حمه ته له لای نه و
هه یه. هه نه وه سوود نه گه یه نی، هه نه وه زهره رو
زیان لا نه با .. جا که نه وهی وت، ئیتر ئومید په یدا
نه کا به وهی له خویندنه وهی سورته که دا و له
دوعا کردنه که یدا سوودی دهست که وی و له زهره رو
زیان رزگاری بیی، سوودیش نه وهیه که بگات به
خوشبه ختی، زهره رو، زیانیش نه وهیه که تووشی
غه زه بی خوا بیی و به ره و گومپایی بپوا.

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ واته: ستایش و
قه دردانی بۆ خوایه که که خاوه نی خه لکه (خاوه نی
هه موو جیهانیانیه). بۆ نه وهی مانای (ستایش و

قەدردانى) رۆشن بى ئېي ئېنسان بەو بزانى كە ھەر
 خوا ئەتوانى سوود بگەيەنئو ھەرئەویش زەرەر و زیان
 لا ئەبا، تەنھا ئەو بەو زاتە بزانى كە دەسەلاتى ھەيە و
 سەرەنجامى ئېنسان لە دەستيايەتى، ھەر ئومىدى بەو
 بېيت، ھەر ترسى لەو بېيت، ھەر فەرمانبەردارى بۆ
 ئەو بكا، ھەر داواى كۆمەك لەو بكا، ئا ئەمانە ھەمووى
 بەيەكەو ئەبنە ستایش و قەدردانى. دیارە ھەندىكى بە
 دلە، ھەندىكى بە زمانە، ھەندىكىشى بە ئەعزای
 بەدەنە، بەكردەوہیە، كە ھەموو ژيانى ئېنسان
 ئەگریتەوہ. ستایش و قەدردانى بۆ (اللہ) لەبەرئەوہى
 كە خاوەنە، لەبەر ئەوہى ئەو شتانە لە دەستيايەتى
 ئەبى قەدردانى لى بكرئو، ئیمەش ئاوا بیناسین، ئاوا
 بکەین كە لى داوا كردووين. جا پاشان خواى گەورە
 خۆى ئا ئەمە رۆشنتر ئەكاتەوہو ئەفەرموى:

﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ واتە: مېھرەبانى بە ڕەحم.
 ئەوہى ھەموو زاتى رەحمەتە، ھەر قازانچ و سوودىك
 تەنھا بەدەس ئەوہو ئەو ئەيگەيەنئو، ھەر زیان و
 زەرەرىك لە دەس ئەودايەو، ئەوہ كە لای ئەبا.

﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ واته: داراو خاوه نی روژی
 جه زایه. دواي نه وه که هرچی سووده نه یگه یه نی و
 هرچی زیانه لای نه با، دیاره روژیکیشی داناوه بو
 نه وه ی ئینسان زیندوو بکاته وه و لی یی بپرسی و
 موحا که مه و موحاسه به ی بکا، چون بووه، به پیتی نه وه
 جه زای بداته وه. نه گهر ئیمان و عه مه لی صالحی بووه،
 جه زای خیر، نه گهر کوفرو کرده وه ی ناپه سه ندیشی
 بووه، جه زای شه پی بداته وه.

﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ واته: خاوه نی روژی جه زا و
 پاداشت. کاتی که گه یشته ئیره و دلی پر بوو له
 نومیدو له ترس، جا روو نه کاته خوا. نه وه شمان له بیر
 نه چی که نه بی کاتی که ئینسان نه م سوره ته
 نه خوینیتته وه ئیجساسی نه وه بکات که به نده
 موخلیسه کانی تریش وان له گه لی، هه روه که نه وه که له
 جه ماعه تی کدا، له گه ل چه ن نه فره ی تردا نه زانی که
 ژماره یه که وان له ده وری و، پی که وه خه ریکی دوعا و
 سکا لان و، ده سته جه معی خه ریکن دوعا نه که ن، هه روا
 نه گهر خویشی ته نها بوو هه ر له بیر نه چی که به نده ی

سالحی تریش هەن، ئەوانیش هەر خەریکی دوعاو پارانەو، واهەست بکا که واهەگەل ئەوان. بۆیە لێرەیشا بەم چەشنە دوعاکە هاتوووە که ئیستا دەرئەکەوی بۆمان، ئینسان خۆی تەنها نیە، لەگەڵ جەماعەتی پێشواکاندا یە که خەریکە سکالانەکاوە ئەپارێتەو.

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ واتە: تەنها بۆ تۆ بەندهیی و فرمانبەرداریی بۆ غەلوغەش ئەکەین، تەنها لە تۆش داوای کۆمەک ئەکەین. ئەوە کورتەیی مانای دوو کەلیمە (عبادة) و (استعانة) یە که پێشتر بە باشی روون کرانەو.

جا داوای ئەم شتانه که بۆی رووشن بوو، ئەمە ریگای راستە، لەگەڵ ئەو بەنده موخلیسانە، تر، روو ئەکاتە خوای گەرە و، بەیەکەو هەوار ئەکەن لە خوا که هیدایەتیان بداو رێنوماییان بکا، بۆ ئەوەی بکەوێتە سەر رێگە راستە، یان ئەگەر وان لەسەری هیدایەتیان بدا بۆ ئەوەی هەنگاوەکانی تریشیان لەوێ دواتر هەر لەسەر ریگای راست بۆ لێی لانه دەن.

﴿إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ واته: رینماییمان بکه
 بۆ ریگه راسته که. نهو ریگه یه ی ئینسان ره حهت پیایدا
 نه چئ. چونکه خوا ئینسانی ئاماده کردووه بۆ چوون
 بهو ریگه یه دا، ریگه کهش سازگارو موافقه له گه ل
 ئینسانا، (مستقیم)ه، ئینسان نه گه یه نی به مه به ست،
 (دواتر باسی نه که یه که مه به سته که چی یه ؟).

﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ واته: ریگای نه وانه ی
 خوش به ختت کردن، نیعمه تی خۆتت پڑان به
 سه ریاندا. له ئایه تی تردا به یان کراوه که نه وانه
 (پیغه مبه رانی خوا) و (راستگۆکانن)، یانی نه وانه ی
 هه موو گیانیان (صدق) و راستی بووه، به راستی
 بهنده ی خوا بوون، درۆ له کاریانا نه بووه، هه روه ها
 (شه هیده کان) یانی نه وانه ی هه موو ژیا نیان شایه تی
 بووه بۆ نه وه ی هه ر به رنامه ی خوا راسته. هه روه ها
 (صالحه کان)، نه وانه ی نه گه ر چی له ده ره جه ی
 خوارتره وه بوون، به لām له ریی ئیمان و عه مه لئ صالحا
 بوون، نه گه ر جار جاریش تووشی گونا هئیک بووین
 که پاونه ته وه و په شیمان بوونه ته وه .. نه مانه خوای

گه وړه له دنیا و تاخیره تا خوښه ختی کردوون، له دنیا دا خوښه ختی کردوون که ژيانیکې پی داوون دوور له ترسو له خه فته، هه روه که له مه و پیښ به یانمان کرد. له بهینی مردن تا قیامه تیشا دیاره نه و هه موو نیعمه ته ی بۆ ئاماده کردوون، له هه مووی زیاتر ره زامه ندی و لیخوښوونی خوی.

﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ واته: نه که ریگای نه وانه ی وا غه زه بیان لی گیراوه. نه وانه ی وا رییان بۆ روشن کرایه وه، به لام نه که وتنه سه ری، نه یانویست به نده ی خوابن، جا غه زه بیان لی گیرا. غه زه بی خواش نه وه یه که له دنیا دا ژیان ته نگو تال بی، نه که ر چی ئیمکانات بیی، نه که ر چی نیعمه تی زور هه بن، به لام دل پر بی له ترسو له خه فته، له مردنیش هه عه زاب و ئاگر ده ست پی بکا، له قیامه تیشدا جهه ننه م به و هه موو عه زابه وه، له هه مووی زه حمه ت تر تووړه یی و غه زه بی خوا ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ﴾ ریگه راسته که غه یری ریگای نه وانه یه غه زه بیان لی گیرا. ﴿وَالضَّالِّينَ﴾ غه یری

ریگای ئەوانەش کە گومرا بوون، سەریان لی شیوا،
 دواى ئەوەى بەرنامەى خویان بۆ هات، حەقیان بۆ
 روشن بوووە، لەبەر بێ موبالاتیان، لەبەر ئەوەى
 ژيانى دنیاىان ویست، لایانداو غافل بوون و
 هیدایەتەکیان لەبەر چووەوە و سەریان لی شیوا. دیارە
 ئەوانەیش هەربەرەو بەدبەختی ئەپۆن.

جا کاتى دوعاکەیان بەو جۆرە کرد، سورەى
 فاتحەیان تەواو کرد، پاشان پێکەو ئەلین: (آمین)
 کە ئەم وشەى لە قورئاندا نیە. ماناشى ئەوەیە:
 خویە، ئەو پارانەوەیەمان لی وەرگرە.

ئەمە گەرەترین دوعایە کە ئینسان ئەیکا. واجبە
 لەسەرى لە شەو و رۆژیکدا لای کەم حەقدە جار ئەگەر
 لە سەفەرە ئەبێت، ئەگەریش لە سەفەرە بێت کە مەتر
 لەوە (لەسەفەرە لەجیاتی چوار رکات دوو رکات
 ئەخوینرێت) -واتە بە قەدەر رکاتى نوێژە فەرزەکان-
 ئەبێ ئەم دوعایە بکا.

دواى ئەوە سورەیهکی تر لە قورئان ئەخوینێ،
 ئەویش بەم فکەرە: دواى ئەوە بپیری دا کە بەندەى

خوابی و داوای کرد له خوا کۆمهکی بکا بۆ ئەو هی
 بتوانی عیبادەت بکا، ئەبێ روو بکاته کتییەکی خوا،
 بزانی لەوێ رێگای بەندەیی چۆن بەیان کراوە.
 بەعزیکێ لی بخوینیتەو، تا شارەزا بێ لە رێگای
 بەندەیی و بەو رێگایەدا بپروات. بۆیە سوورەیهك له
 قورئان ئەخوینیتەو، باشتر ئەو هیە لای کەم هەر
 موسوڵمانی دوو سوورەتی لهبەر بێ، وهك سوورەتی (قُلْ
 هُوَ اللَّهُ) و سوورەتی (والعصر) که له هەر رەكعه تیكا
 یه کیکیان بخوینن، ئەگەر له دوو رەكعه تیشا هەر (قُلْ
 هُوَ اللَّهُ) بخوینن هەر دروستە، بەلام باشترە دوو
 سوورەت بێ.

مانای سورەتی (الْاِخْلَاصُ)

لەبەر ئەوەی زۆر کەس ئەو سورەتە ئەخویننەو،
باش ئەوەیە ئەویش ماناکەین. ئەفەرموی:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ واتە: بۆ: حەقیقەتێک هەیە کە
(الله) یەکتایە، هەر ئەوەو، لە خاوەنیتیدا کەسی تر
نیە، هەر ئەوە فەرمان پەروایە و هەر ئەوە فەریاد
پەسەو، غەیری ئەو هیچ کەس ئەو دەسهلاتە نیە.

﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ واتە: (الله) پێر کەمالە، هیچ ناتەواوی
تیا نیە، بێ نیازە، فەرمانپەر واکانی تر پوچن،
فەریادپەرسەکانی تر لە حەقیقەتدا فەریادپەرس نین.
خوا لە هەموو صیفەتەکانیدا کەمالی هەیە، هیچ جۆرە
ناتەواوی و کەمی تیدا نیە.

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ واتە: نە منالی ئی بوو، نە
خۆی رۆڵە کەسێکە و لە کەسی تر بوو. نەک وەک
فەرمانپەر و ناپەر واکان، نەک وەک ئەو نافەریادپەرسانە

که به گومانی خه لکی فه ریادره سن، هه موویان هه م
 منالیان نه بیته، هه م خۆیشیان منالی که سی ترن و
 له که سی تر بوون، که واته نیازمه نندن، چونکه له وه و
 پیش نه بوون و له دوا ییشدا له بهین نه چن و نامینن،
 مه گه ر رۆله کانیاں ریگایان دریژه پی بدهن.

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْرًا أَحَدٌ﴾ واته: هیچ که سیك هاوتای
 نه و نه بوو، هیچ فرمانره وایهك و هیچ فه ریادره سیك
 نیه که هاوشان و هاوتای نه و بیته.

هه ندی له حیکمه تی

جوله و زیکره کانی ناو نویژ

دوای نه وه ی که نویژخوین سوره تیك یا چه ند
 ئایه تیك له قورئانی خویندو، به و جورده له خزمه تی
 خوادا وه ستا و، نه و به شه له بهنده یی جیبه جی کرد،
 بیر له وه نه کاته وه که نه م پاده یه بهس نیه، خوا
 له وهش گه وره تره و زیاتر له وه نه بی بهنده یی بو

بکری، بۆیه ئەلێ: (الله أكبر) خوا لەوێ گەورەترە،
 بۆیه زیاتر بەندەیی ئەکات، ئەچیتە (پکوع)، دەس
 ئەنیتە سەر ئەژتۆ، سەری بە پێژەنێنانەوێ دانەنەوینێ
 بۆ خوا. جا ئەبێ بیرێ بێ لە کاتی کە بە پێوێه ئەو
 لە خزمەتی خوادا پراوەستاو، ئیستایش ئەبێ ئەو
 لە بیر بێ کە بۆ پێژلێنانی ئەو خەریکە سەری
 دانەنەوینێ، جا لە وێشدا ئەلێ:

(سبحان ربي العظيم) واتە: خاوەنەکەم دوورە و،
 پاکە لەوێ هەر جۆرە ناتەواوییەکی بێ. دیارە بۆ
 کەسانێک کە خۆپەندەوارن شتی تریش هەن ئەتوانن
 بیانخوینن و، شتی زیاتر بلێن و، لە پکوعا خێری
 زیاتریان دەس ئەکەوێ. دواي ئەو ئەم کارەشی
 کردو سەری دانەواند بۆ خوا، کاتی ئەوێه تۆزێ
 ئیسراحت بکا، دواي ئەو بەروا زیاتر ئیحترامی خوا
 بکری، بۆیه هەلەسێتەوێ ئەلێ: (سمع الله لمن
 حمده) واتە: خوا قوبوولی بکا، خوا گوێ پراگری بۆ
 ئەوانەي حەمدی ئەکەن، ئەوانەي قەدردانی لێ ئەکەن و
 ستایشی ئەکەن. (ربنا ولك الحمد) واتە: ئەي

خاوه نه که مان، همدو قه دردانش ته نها بۆ تۆیه -
 ههروهك به يانمان كرد- چونكه تۆ دوورى له هه
 عهيب و ناتواويهك. جا ئه گهر ئه و كه سه خوینده وار
 بى لیره شدا شتى تریش هه به كه بیلئ.

دواى ئه وه كاتى ئه وه به بیری ئه وه بكاته وه
 ئه مهش بهس نیه. خوا گه وره تره له وهش، ئه مهش
 ئه توانئ له وه زیاتر ته عزیمی بكاو بهنده یی بۆ بكا،
 بۆیه ئه لئ: (الله أكبر) خوا گه وره تره له مه، جا خۆی
 ئه خاته زهوى، دهم و چاوى ئه نیتته سه ر خاك، ههروهك
 چۆن ئه وانەى كه بهنده ی غیری خوان، خۆیان ئه خه ن
 به سه ر پێی خاوه ن و ئاگاكانیا نداو پێیان و خاكی به ر
 پێیان ماچ ئه كه ن، نوێژ خوینیش ئاوا حاله تیکى ئه وئ
 كه خۆی بخاته سه ر زهوى و، دهم و چاوى -كه به
 قیمة تترین ئه عزای به دهنیه تی- بنیتته سه ر خاك، تا
 خوا به زه یی بیته وه پێیدا، په حمى پێ بكاو ئه وه ی وا
 ئه نجامى داوه لئى قبول بكا. دواى ئه وه بیری ئه وه
 ئه كاته وه ئه گهر ناتوانئ زیاتر بهنده یی بكا، خۆ ئه وه
 ئه توانئ كه له سه ر ئه م بهنده ییه ی كه پێی گه یشتوه

پایە دار بیۆ بمینیتەوه و دریژە ی پیّ بدا. بۆیە ئەلی:
 (الله أكبر) خوا گەورە ترە لەوەی کە ئینسان ھەر
 جارێک نائەوہ بکا و لەسەری نەپوا.. بۆیە جارێکی تر
 سەر ئەنیتەوہ سەر زەوی، ھەر وەک جاری پیشوو، ئەم
 جارە کە لەوہش بووہوہ دووبارە ئەلی: خوا لەوہ
 گەورە ترە، تەنانەت لەوہش گەورە ترە کە ئینسان
 پایە داری بیۆ و ھەرچی لە ھیزو توانایدا یە بیکا، ھەر
 خواش لەوہ گەورە ترە، وا نەزانی حەقی بەندەیی بۆ
 خوا ئەدا کردوہ. بۆیە ھەلئەسیتەوہ و رەکەتیکی
 تریش ھەر بەو جۆرە ئەنجام دەدا.. دوا ی ئەوہ
 رەکەتی دووہمی ئەنجام دا، دانەنیشی لە حزوری
 خوادا، جا سوپاس ئەکا لە خوا، ھەر وەھا لە چەند
 کەسیکی تر کە بوون بەھۆی ئەوہی بگاتە حزوری
 خواو، ئا ئەم دوعاو سکالایە بکا، سوپاس ئەکا و
 پاشان دوا یەمین قسە و پازو نیازی خۆی ئەکا و،
 ئەچیتەوہ بۆ لای خەلکی و نوێژە کە ی تەواو ئەکا.
 (دیارە ئەمە بۆ نوێژی دوو رکاتی یە، ئەگەر سێ پکاتی،

يا چواریی بوو، ئه وه هه لده سستیته وه، به هه مان جوړ
بیر له جوړه و کاره کان نه کاته وه).

کورته یه ك له مانای (التحيات)

(التحيات لله) واته: هه موو پېژلینانه کان، هه موو
نیحترام گرتنه کان، بۆ خوان.
(والصلوات) واته: هه موو نوږو سکا لاو دوعا کان،
نه وانیش هه ر بۆ خوان، نه بی هه ر بۆ خوا بکړین.
(والطيبات) واته: هه موو کرده وه پاک و
خالصه کان بۆ خوان، هه ر نه بی بۆ نه و نه نجام بدرین.
جا نه وه ی که نه وتری: (التحيات لله) هه موو
پېژلینان و نیحترامه کان، هه موو (ته عزیمة کان) بۆ
خوان، نه وانه ن که له پېشا نه نجام دراو، وه ك: (به
پښه و به حاله تی به نده یی وه ستان)، (پکوع بردن)،
(سجود بردن)، (وتنی نه و که لیمانه ی که و تراون).
هه روه ها هه ر جوړه قه دردانییه کی تر که ئینسان
نه توانی بیکه، جا پوونی نه کاته وه هه موو نه وانه

بۆخوان، كەسى تر نىيە ئىنسان ئەو تەعزىمانەى بۆ
 بكا جگە لە خواى گەورە. بە جۆرىكى تىرىش ئەكرى
 ئەو تەحياتە بخوینرىتەو: (التحيات المباركات،
 والصلوات الطيبات لله)، كە زۆر لە گەل ئەوى تر فەرقى
 نىيە، ھەر كاميان بى دىروستە. بەم جۆرە قەدردانى لە
 خواى (متعال) ئەكا، كە تەوفىقى داوہ بۆ ئەوہى بگاتە
 ئەم پلەيە. پاشان بىر لەوہ ئەكاتەوہ ئەگەر
 پىغەمبەرى خوا (محمەدى كورپى عبدالله) (عليه
 الصلاة والبركات) نەبوايە - كە بەرنامەى ھىدايەتى لە
 لايەن خواوہ وەرگرت و ھىناى - خو ئەم پىي نە
 ئەكەوت لەم نىعمەتە گەورەيە. بۆيە سوپاسى زۆرى
 ئەويش ئەكاو، دوعاى خىرى بۆ ئەكا. جا لە دلى
 خۆيدا حازرى ئەكا بۆ ئەوہى بە كول دوعاكەى بۆ بكا،
 وەك چۆن كەسەك باسى پىاويكى سالى ئەكا، جا
 لەناكاو ئەلى: ئەى خوا دەرەجەت بەرز كاتەوہ، ئەى
 خوا پەحمت پى بكا، ئەى خوا بىتەخسەت .. لىرەدا
 يادى پىغەمبەرى خوا ئەكاتەوہ، بۆيە وەك لە
 بەرامبەريەوہ بى پىي ئەلى: (السلام عليك أيها النبي

ورحمة الله وبركاته) واتە: ئەي پيغەمبەرى خوا، خوا
 سەلامەتتە کا، خوا پزگارت کا لە ھەر دەردو ئافاتیڭ
 کە دیتە پێی ئینسان، لە بەرزەخا، لە بەینی مردن تا
 قیامەتا، ھەروەھا لە پۆژی قیامەتدا، ئەي خوا
 بێپاریزی لە ھەر ئافاتیڭ، خوا بەزەیی بێتەو پياتا و،
 ئەوێ خێرە بۆتی بکا، یاخوا خوا بەرەکەت و خێرە
 بەردەوامەکانی خۆی بپژینێ بەسەرتا. دواي ئەوە بیر
 لەو ئەکاتەو کە بەندە سألەکانی خوایش، چ
 ئەوانەي لەمەو پيش بوون و پييان بۆ پۆشن کردۆتەو،
 چ ئەوانەي ئیستا ھەن و ھاوکاری لەگەڵ ئەکەن بۆ
 بەندەیی، ئەوانیش ھەقیان بەسەریەو ھەيە، ئەبێ
 دوعای خێر بۆ ئەوانیش بکا لەگەڵ خۆی، بۆیە خۆی و
 ئەوانی تریش کە خەریکن نوێژ ئەکەن ئەلین: (السلام
 علینا وعلى عباد الله الصالحين) واتە: خوا ئیمەیش و
 بەندە سألەکانیش سالم بکا و بمانپاریزی لە ھەر شتی
 کە ئافاتە و زەرەر و زیانە لە دونیاو لە قیامەتیشدا.
 کاتی ئەلێ: (السلام علینا) خوا ئیمە سالم و پزگار کا،
 خۆی و ئەوانەي ئیستا لەسەر زەویدا ھەن ئەگریتەو،

چ ئهوانه‌ی له‌به‌ر چاوان، چ مه‌خلوقی تری وه‌ک
 مه‌لائیکه‌و غه‌یری ئه‌وانیش. کاتی ئه‌لی: (وعلى عباد
 الله الصالحين) که‌سانی تر که له‌مه‌و پێش بوون و
 پێیان روشن کردۆته‌وه ئه‌گرێته‌وه. ئه‌وه سوپاس کردن
 له‌و که‌سانه‌ی حه‌قیان به‌سه‌ریه‌وه هه‌یه. جا دواى ئه‌وه
 باسی ئه‌و نيعمه‌ته گه‌وره‌یه‌و ئه‌و پله‌و پایه به‌رزه ئه‌کا
 که پێی گه‌یشته‌وه و ئه‌لی: (أشهد أن لا إله إلا الله):
 مانای ئه‌وه‌یه دواى ئه‌وه خۆم بۆم پۆشن بۆته‌وه‌و،
 هیچ گومان و دوو دڵم نه‌ماوه، ئیستا بۆ خه‌لكیش
 پوون ئه‌که‌مه‌وه که بزائن: (لا إله إلا الله) بزائن هیچ
 فه‌رمانه‌وه‌و فه‌ریاد په‌سیک نیه بێجگه له (الله).
 (وأشهد أن محمدا رسول الله): هه‌روه‌ها شایه‌تی
 ئه‌ده‌م و ئه‌ویشم لێ روشن بۆته‌وه‌و، ئیقراری پێی
 ئه‌که‌م، که (محمد) فرستاده و ئی‌راوی خوایه. جا
 باشت‌ر ئه‌وه‌یه که بڵێین: (وأشهد أن محمدا عبده
 ورسوله) واته: شایه‌تی ئه‌ده‌م که -مه‌مه‌د- به‌نده‌و
 فرستاده‌ی خوایه .. به‌نده‌ی خوایه، دیاره له‌وپه‌ری
 پله‌ی به‌نده‌ییدا بووه، له هه‌موومان زیاتر به‌نده‌ی بۆ

خوا کردووه، ههروهه پرهسول و فرستادهی خوايه،
 ئه و ناردويهتی بۆ ئه وهی پښگای بهندهی بۆ ئیمه
 پۆشن کاته وه. تا ئیره سوپاسگوزاری کردووه
 له وانهی حهقیان به سه ریه وه ههیه، باسی ئه وهی
 کردووه که گه یشتوته چ پلهیهکی به رز. ئیستا کاتی
 ئه وهیه دوا قسهی خۆی بکاو، دواي ئه وه بپاوه ته وه
 بۆ لای خه لک، جا ئاوا ده ست پێ ده کات: (اللهم صلّ
 علی محمد وعلی آل محمد، کما صلیت علی إبراهیم
 وعلی آل إبراهیم) یا (اللهم صلّ علی محمد وعلی آل
 محمد کما صلیت علی آل إبراهیم وعلی آل إبراهیم إنک
 حمید مجید). واته: خوايه پره حمهت، هاوړی له گه ل
 ئیحتیرام و پښلینان برژینه به سه ر محمدا، ههروهه
 به سه ر لایه نگران و په یره وانی محمدا، ئه وانهی هه
 وه ک ئه وان رییان پۆشن کردوته وه و به رنامه ی
 به نده بیان گه یاندوته خه لک، مه ردومیان هیناوه ته سه
 ر پښگای به ندهی خوا، ههروهه پره حمهت و پښلینانت
 پژاند به سه ر ئیبراهیم و په یره و دۆستانی ئیبراهیم دا،
 به راستی تو (حمید)ی، شایسته ی ئه وهی قه دردانیت

لی بکری، ههروه ها (مجیدی)، خێرو به ره که تت زۆر
 زۆره و گه وره ی. (وبارک علی محمد و علی آل محمد کما
 بارکت علی إبرهیم و علی آل ابراهیم إنک حمید مجید).

واته: به ره که ت برژینه به سه ر محمدو لایه نگرانی
 محمدا، ههروه ک به ره که تت پژاند به سه ر ئیبراهیم و
 لایه نگرانی ئیبراهیم دا، چونکه به راستی تو شایسته ی
 ئه وه ی قه دردانیت لی بکری، تو خێرو به ره که ت و
 گه وره یی زۆرت هه یه .. جا که ئه مه ی وت، هه م دوعای
 خیری کردوه بۆ پیغه مبه ری خوا، هه م بۆ ئه وانیه ی
 هاوپی ئه و بوون تا قیامه ت، ئه وانیه ی پێگایان بۆ
 خه لک پۆشن کردۆته وه .. دوا ی ئه وه ئه گه ر زانی دوعای
 تریش بکا، ئه وه خۆ زۆر باشه، دوعا بکا بۆ خۆی و
 هه موو موسولمانانی تر، ئه گه ر هه ر نه ییتوانی له بهر
 ئه وه ی که نه خوینده واره، به کێک له و دوعایانه بکا که
 له حه دیسه کاندا به یان کراون، ئه توانی که لیمه یه ک یا
 دوو که لیمه لای که مه که ی له بهر بکاو، چه ند جارێک
 بیانلێته وه، وه ک ئه وه ی بلێت: (اللهم اغفر لنا وارحمنا)
 واته: خوا به له گونا هه کانه مان چاوپۆشی بکه و

پره حمان پي بکه .دوای نه وه که ئاخړین قسه و پاږو
 نیازی خوۍ کرد، ئیتر نه رکی خوۍ ته واو بووه و، کاتی
 نه وه یه بکه پښته وه بڼ ناو خه لک .. بویه دوای نه وه
 نه بی لا بکاته وه به ملاو به ولادا، جا له کاتی کدا لا
 ده کاته وه له حنوری خوا دا نه گه پښته وه - وه ک نه وه ی
 که له سه فهریک نه گه پښته وه - نه بیڼی خه لکی له ملاو
 له ولاره هه ن، نه گه ریش که س نه بوو خو مه لایکه
 هه ن، خو موسولمانی تر له جیهانی تر هه ن ..
 سه لامیان لی نه کاو، نه حوالیان نه پرسۍ و، نه لی:
 (السلام علیکم ورحمة الله .. السلام علیکم ورحمة الله)
 واته: خوا سه لاهه تتان کات، خوا بتان پاریزۍ له
 هه رچی ثافات و ده ردو به لایه .. خوا پره حمتان پي بکاو
 نه وه ی خیره بڼ تانی بکات، (له سه فهر هاتو ته وه نه بی
 سه لامیان لی بکا) .. دیاره عاده ته ن که سیڼ که نه پوا
 بڼ سه فهر بڼ لای گه وره یه ک، کاتی هاته وه خه لکی
 چاوه پروانی نه وه ن شتیکیان بڼ بهیڼی، نه میس نه مه ی
 بڼ هیئاونه ته وه، (دوعای خیر و سه لاهه تی و پره حمتی
 خوا یی).

حیکمه تی چەند بارەبوونەوهی

نوێژەکان لە شەوو رۆژدا

بەو جۆرە دوعاو سکالۆ پارانەوه بە باشترین شیۆه
ئەنجام ئەداو، ئامادەیی پەیدا ئەکا بۆ ئەوهی دەست
بکا بە جێبەجێکردنی ئەركو بەندەیی لە دواى نوێژی
بەیانى تا ئەگاتە نیوەرۆ، بەلام لەو بەینەدا لەبەر
ئەوهی پەنگە غەفلەت هاتبێ بەسەریا، یا گرفتو
دەردیسەری بۆ پەیدا بووبێ - لەبەر ئەوهی هەمیشە
ئینسان نیازی هەیە بەوهی خوا کۆمەکی بکا -
تارادەیه کیش ناتەواوی و لاوازی پەوی تێکردووه،
لەبەر ئەوه واجبە لە نیوەپۆشا نوێژیکی تر بکاو
دوعاو سکالایەکی تر بکا - ئەمجارە زیاتر لە
رەكەتەکانى بەیانى ئەکا، چوار پەكەت ئەکا، لە
پەكەتێ دووهدا كاتێك كە تەحیاتەكەى گەیانده ئەو
جیگایەى هەموو ئەزانن، هەلەسێتەوهو ئەلێ: (الله
أكبر) خوا گەورەترە لەوهی كە ئەمە بەس بێ بۆی،
هەروا بپۆم و بەجێی بهێڵم، بۆیه دوو پەكەتێ تر ئەکا،

پاشان ته واوی نه کا، لا نه کاته وه و سه لام نه کا
 له ملاولای خوی. هه روه ها دواي نه وه ماو ه يه کی تری
 پی چوو نیازی نه بی به وه نویژیکی تر بکا، له به شی
 دوايی پوژدا، بو نه وه ی کارو چالاکی نه و پوژده ی به
 دوعاو سکالا دوايی پی بیئی، هه روه ها له سه ره تاي
 شه ویشدا نویژی مه غریب نه کا، پاشان له کاتی
 خه وتنیشا نویژی عیشا... به و جوړه که زیانی به
 نویژو دوعاو سکالا دهستی پی کرد، هه رواش به دوعاو
 سکالا و نویژ دوايی پی بیئی.

حیکمه تی نویژی ویتړ له شه ودا

جا دواي نه م پینج نویژه که فه رزنو، به بی نا
 نه مانه ئینسان ناتوانی به نده ی خوابی، پاش نویژی
 خه وتنان نویژیکی تریش ه یه که نه کری پړه که تیک
 بی، نه کری سی پړه که ت بی، نه کری پینج پړه که ت
 بی، تا یانزه بی به شیوه ی تاک، واته: سی، پینج،

حهوت، تقو، يانزه .. نه گهر نه و نوږژه ش بکات نه وه زور
 باشته، پټی نه وتری نوږژی (وتر) واته (تاک) چونکه
 په کعه ته کانی تاکن، یا په که، یا سټیه، یا زیاتره
 له وه، جا نه کړی پېش له خه وتن بیکا، نه کړی له نیوه
 شه ودا خه به ری بیت ه وه و بیکا، نه کړی له ئاخری
 شه ویشه وه یا له پارشیوا بیکا، چونکه نوږژیکی
 گه وره یه و، باش نه وه یه نه گهر ئینسان نوږژه
 سوننه ته کانی تر نه کا، به لایه نی که مه وه نه م نوږژه
 بکا .. به م جوړه پوښن بووه وه که نوږژ سکا ل و
 دوعایه، گه وره ترین و کاملترین شیوه یه بو سکا ل و
 دوعاو پارانه وه له خزمهت و حزوری خوی گه وره دا.

ټاکام و بهر هه می نوږژی راسته قینه:

جا نه گهر ئینسان نه و پېنج نوږژه فهرزه ی به
 ناگایی و دهرک و فه هم وه کرد، نه وه خوی (مُتعال)
 قه ولی پی داوه که هیدایه تی بدا و ته و فیقی بدا که به
 پڼگای به نده پیدا بپوا، نه گهر نه و نوږژانه ی ئاوا کرد،
 ئیتر هه میشه دلی لای خوی به و له خوا غافل نابی،
 نه گهریش جار جار غه قلّه تیّک بیت به سه ریا زور که م

ئەبىت و زو ئەكە و یتە وە بىرى خواو، خوۋى نەجات
ئەداو ئەكە پۈتتە وە بۆلای خوا. كاتى وايش ھەيە زياتر
لەم نوۋژانە ئىنسان لە ھەندى كاتا مەجبور ئەبى
دوعايەك بكا ئەو ەش ھەر دروستە .. كاتى وا ھەيە
ئىنسان تووشى بەلایەك ئەبى، تووشى خەتەرىك ئەبى،
ھەرچەند كاتى نوۋژىش نىە، ديارە ئەگەر بپروا
لە و كاتەدا بۆى بكرى دوو پەكەت نوۋژ بكاو، لەو
نوۋژەدا بپارپتە وە، ئەو ە زۆر باشتەرە .. پىغەمبەر (عليه
الصلوات والبركات) ھەر كاتى تووشى گرفت و
دەردە سەرىيەك ببوايە لە نوۋژدا دوعاو پارانە وەى
ئەكرد لە لای خوا، ئەكە رىش بۆى پىك نەكە و تايە نوۋژ
بكا، دەستى ئەكرد بە دوعا كردن و پارانە وە لە لای
خوا، بەلام ئەبى بزائىن كە نوۋژگە و ەرتىن دوعايە كە
سوودى زۆرى لى ئەكەين.

ئاگادارییه‌ک له بنه‌ماله‌ی مامۆستای شه‌هید ناصری سو‌بحانییه‌وه

ئاگاداری سه‌رجه‌م دۆستان و خوێنه‌رانی به‌ره‌مه‌کانی مامۆستای شه‌هید ده‌که‌ین که مو‌له‌تی رسمی
ب‌لاو‌کرده‌وه‌ی ئاسه‌واری مامۆستا نه‌نیا به‌ ده‌زگای «به‌ره‌م» دراوه و بو‌ هیچ که‌س و ده‌زگایه‌کی‌تر نییه به‌ ی
هماهه‌نگی و ئیجازه‌ی نه‌و ده‌زگایه‌ هیچ ئاسه‌واریکی مامۆستای شه‌هید ب‌لاو ب‌کاته‌وه. هه‌ر به‌م هۆیه‌ له‌ گه‌ڵ
سو‌پاسمان بو‌ خه‌مخو‌ری هه‌ندی له‌ دۆستان که له‌ رووی خو‌شه‌ویستی و خزه‌ته‌وه گرنگی به‌ به‌ره‌مه‌کانی
شه‌هید ده‌ده‌ن، دوا‌کارین سه‌رجه‌م چالاکیه‌کانی نه‌و بواره له‌ ر‌یی ده‌زگای به‌ره‌مه‌وه ییت. یا به‌ هماهه‌نگی
له‌ گه‌ڵ نه‌ودا و له‌ ر‌یی ئیزنی خه‌تی نه‌و ده‌زگایه.

بنه‌ماله‌ی مامۆستای شه‌هید

< ١١ / ٧ / ١٧

کو‌پی ده‌قی ئاگادارییه‌که، که له‌لایه‌ن بنه‌ماله‌وه نی‌ر دراوه
بو‌ ده‌زگای به‌ره‌م

بۆدبەزاندنی جوړسها کتیب:سەردانی: (مُنَقَدی إِقْرَأَ الثَّقَافِ)

لتعمیل انواع الکتب راجع: (مُنَقَدی إِقْرَأَ الثَّقَافِ)

پراي دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منقدي اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

نویژ

حقیقت و حکمت‌های

مأمون‌ناصري سوبحانی

منتدی (فر) الفلمی

www.igra-ahliamontada.com

به‌رهمه‌کائی مأمون‌ناصري سوبحانی
که دوزگای به‌رهم یلاوی کرد و نه‌ته‌وه:

به‌زمانی عمره‌بی:

۱. الإمامة والولاية
۲. زیمة کتاب الاعتصام
۳. رسالة في علوم الحديث
۴. تلخیص التهذیب
۵. الإقتداع في الدين
۶. أحكام شرعية و حملة فتاوی
۷. أسس التصورات والقيم

به‌زمانی کوردی:

۱. به‌ندایه‌نی
۲. نویژ (حقیقت و حکمت‌های)
۳. پرسمه و سهره‌خوشی
۴. خه‌لفی نادم
۵. بیغه‌میری نه‌خوینده‌وار

دوزگای به‌رهم

یو‌یلاو‌کرد‌نا‌دودی به‌رهمه‌کائی سوبحانی

darpaibrahim@hotmail.com
www.facebook.com/darpaibrahim

ISSN 0-0123-0000-4

نرخ (۱۰۰۰) دیماره